

polno. Ko bodo očistili ceste, bodo šli kopat kanale — spomladi se bo odprlo delo še drugje. Nemara so po večini ti delavci poskusili svojo srečo že pri drugih podjetjih, toda tam so jih — če so tako delali — hitro odslovili. Sedaj so padli na ramena mestni občini.

Pa jih vprašaj, kaj so. »Vsi smo komunisti!« ti porekó in zmagoslavno jim zagorijo oči: »Kadar bomo mi ukazovali, bo drugače!«

Nemara sva oba s prijateljem gojila iste misli. Prvemu se je njemu razvezal jezik:

»Ti ljudje naravnost kradejo javni denar. Povrhu pa na vse kripnje zabavljajo na človeško družbo in komaj čakajo prevrata v komunizem. Kaj, vi skrivni njihovi voditelji, kaj se po komunističnih naukih more brez dela živeti? To so vaše skupine; kaj se vam zdi?«

»Voditelji že vedo, kako in kaj,« se vtaknem v njegovo modrovanje. »V Rusiji si je treba karte za kruh in živež s trdim delom prislužiti. Če ne gre zlepa, gre zgrda. Ko bi ti delavci, ki na javen račun lenobo pasejo, vedeli...«

»Bi ne bilo veliko bolje! Ti so do kraja zastrupljeni — težko bolni so in jim zdravila ne morejo kaj prida do živega. Odvadili so se dela, zato so za človeško družbo zgubljeni. Ali za Boga, varujmo otroke pred tem strupom, obvarujmo vsaj bodoči rod.«

Ko je to izrekel, sem se spomnil na malega fantička, ki bo star kakih 12 let in je zdrav ko

riba v vodi. Iz zelo revne družine je. ves raztrgan, a z oči mu žari izredna bistroumnost. Oni dan mi je razlagal sosed: »Nepripravil vam je ta smrkavec! Vidim, da je siromašen, pa mu ponudim, naj mi pride vsak teden osnažit kolo in drv nanest iz drvarnice v kuhinjo. Dobil bo vsaki-krat 4 dinarje. Dvakrat je prišel, v tretje ga ni bilo več. Sem mislil, da je kaj bolan, pa ga kmalu zagledam med tropom otrok na ulici. Zakaj te ni več, da bi si zaslužil 4 dinarje?« Povesil je glavo, nato pa jo je ucvril in ga nisem več videl.«

Tako mi je pravil sosed. Povedal sem zgodbo znancu z dežele in pripomnil:

»Kakor kaže ta slučaj, se bolezen prijemlje tudi že otrok.«

»Te moramo ozdraviti!«

Ko zavijeva okrog vogala, se nama zaplete pod noge majhna deklica: »Kupite cvetlic — ali pa kaj šenkajte...«

»Težko bo šlo,« dostavi prijatelj, »ali iti mora! Vsi, ves narod in vse oblasti morajo sistematično prijeti za delo, da se reši mladi rod, ki se nam grozeče potaplja v miselnosti, da se dá živeti brez resnega dela. Mladino moramo obvarovati pred tem zastrupljenim mišljenjem!«

»Moramo,« sem mu pritrdil.

Ljudje božji: moramo! Vsak na svojem mestu in po svojih močeh. Gre za bodočnost naroda!

Nagradna zlogovnica za april 1937

a — ad — am — ar — br — brus — burg —
— ca — ca — ca — ca — can — ce — ci — če —
— če — če — če — če — či — dec — di — do —
— dra — dra — dram — ga — go — go — gra —
— han — hen — i — i — ig — ja — ja — je —
— kan — ko — ko — kov — laš — le — lje —
— lje — majš — mat — me — melj — mož —
— na — na — na — nek — nev — ni — ni —
— ni — ni — ni — nik — no — o — o — o —
— or — ort — p — pa — pa — perk — plot —
— po — pol — ra — rad — raj — re — se —
— sel — sil — sko — slo — ši — ši — ti — to —
— to — tr — tuj — tuš — ud — va — va —
— vanj — venj — vo — vran

Iz gornjih zlogov sestavite imena slovenskih krajev po sledečem redu: 1. Občina pri Novem mestu (kjer je znana bolnišnica). — 2. Sv. Juriju ob juž. žel. sosedna občina. — 3. Občina v konjiškem okraju (plot). — 4. Občina v okraju Maribor d. b. (racati). — 5. Občina v slovenjgraškem okraju (zdravilišče). — 6. Bivša občina, ki je postala ud velike Ljubljane. — 7. Občina v okraju Maribor l. b. (jara kokoš). — 8. Občina v okraju Murska Sobota (Cankar). — 9. Občina v okraju Crnomelj (Ljubljanski župan). — 10. Postaja na žel. progi Maribor—Ljubljana (Slomšek). — 11. Sedež okrajnega sodišča na vzhodnem štajerskem. — 12. Občina v celjskem okraju (zdravilišče). — 13. Občina v slovenjgraškem okraju (pamet). — 14. Le dve črki ima in pod Krimom leži. — 15. Samostanska naselbina ob Savi. — 16. Občina v novo-meškem okraju (brusiti). — 17. Občina ob Dravi, pa tudi ob Muri. — 18. Trg v Savinjski dolini (kra — kra — kra). — 19. Postaja ob dolenski železnici v kočevskem okraju. — 20. Industrijski kraj na Gorenjskem. — 21. Termalno kopališče ob Savinji. — 22. Občina v brežiškem okraju (pa je še več krajev tega imena pri Brežicah). — 23. Sedež okraja na štajerskem. — 24. Ljubljansko predmestje (Finžgar). — 25. Občina v kamniškem okraju (ne velja). — 26. Občina v kamniškem okraju blizu Domžal (I, kam?). — 27. Še ena občina v kamniškem okraju (Dragil). — 28. Občina v kočevskem okraju (siliti). — 29. Občina pod Ptujsko goro (ime zveni nemško). — 30. Sedež okraja na štajerskem (Rimljani). — 31. Postaja na Gorenjskem (Brezje). — 32. Občina v črnomeljskem okraju (s tušem rišemo). — 33. Občina v ptujskem okraju (Sv. Ivan). — 34. Ena je tostran, druga je onstran jugoslovansko-avstrijske meje. — 35. Blizu avstrijske meje na štajerskem so in blizu kopališča z zdravilno vodo.

Ko ste našli pravilna imena krajev in jih drugo pod drugo zapisali, vam prve črke povedo važen, a malo znan narodno-gospodarski nauk.

Opozorilo! Mnogi menijo, da so naše zlogovnice le pretežke, čeprav dobivamo ogromno število rešitev. Pretežke so le za onega, ki ne zna ali noče misliti. Seveda pa je treba za marsikaj poprašati soseda, pa g. duhovnika, pa g. učitelja. Tako reč je treba reševati skupno. Današnja zlogovnica bo najlažje rešil tisti, ki dobro pozna Slovenijo. A tudi vsakdo drugi jo lahko reši. Zato smo pri nekaterih imenih zapisali v oklepaj pripombe, ki pa s samim imenom nimajo drugega stika, kakor da nas opozorijo na kako sorodnost besede. Za rešitev bo morda dobro služil tudi pogled v Mohorjev koledar, v seznam občin, v poštni krajevni leksikon. Brez truda pa seveda tudi nagrade ni!

Pravilne rešitve pošljite najkasneje do dne 30. aprila 1937 na naslov: Uredništvo »Naše moč«, Ljubljana, palača Vzajemne zavarovalnice. Vsaki rešitvi priložite svoj čitljiv naslov s pripombo, kaj ste po poklicu in kdaj ste rojeni.

Dr. Mihael Opeka: Rimske šmarnice

Med prvimi šmarnicami za letošnje leto je izdala Uprava Glasnika presv. Sreca Jezusovega v Ljubljani, Zrinjskega cesta 9, dr. Opekove pod gornjim naslovom. S svojo jedro besedo nas sloviti govornik vodi po rimskih Marijinih svetiščih in v zelo kratkim razmišljanjih budi ob njih ljubezen do majniške Kraljice. Šmarnice bodo dobrodošle za šmarnično pobožnost, zaradi zanimivega popisa rimskih Marijinih cerkva pa imajo splošno izobrazovalno vrednost.

Pomen kraja ali krajčiča v obrednih koroških Slovencu

Med lepe priče o nekdanjih dobrih starih časih spada gotovo slovenski kraj ali krajčič, brez katerega še dandanašnji ne minejo svečani dogodki v kmečkem življenju, kakor so velika noč, žegnanja, krstinja, ženitovanja, sedmine, udle in taritve itd.

Zgodilo se je, da je tujec, ki je hodil po slovenski Koroški, doživel veliko presenečenje, ko je bil nenadoma obdarovan s krapji, kruhom ali podobnim, ako je srečal botre, ki so nesli otroka h krstu. Dobil je krap ali cvrčo ali pogačo.

Prav je, da presenečeni hitro vtakne podarjeni kos dobrote v svoja odprta usta in ga hitro poje za zdravje otroka in povrhu vošči še dobro srečo.

Neprijetno presenečenje pa bi doživel, če bi padeš v roke taric, kadar so te pri svojem delu in mu dajo »pšenice«. Tedaj ne pomaga hudovanje. Bolje je, da vljudno vpraša babnice, kam naj bi nesel to pšenico v mlin. Če so le mogle človeka dobro obdariti in mu natlačiti v hlače, za srajco in v žepo polno pezdurja, mu rade pokažejo v mlin za prvi grm, kjer lahko strese svoje putle-hlače in očisti srajco bodočega drobirja. Ta »pšenice« se sicer ne prišteva h krajcem.

Če prideš poleti na kmete, kadar imajo polno dela, pa si najlepši krajec lahko zaslužiš, če znaš biti zabaven in si pevec ali muzikant. Na »udlo« pojdi.

Krajci se dele kot darilo in kot plačilo in igrajo tudi v ljubezni vlogo. Ako ti da Korošica krajčič, verjemi, da te ceni, morda tudi ljubi.

Kraje ali krajčič pomeni v splošnem kos krušnega hleba ali pogače. Lahko je tudi cel hleb ali pogača, pol, četrt, ali po navadi le kos boljšega kruha.

Mesto kruha velja za krajc tudi pisanka o veliki noči, klobasa in drugo.

Obredni pomen ima samo krajc belega kruha, pogače ali šarkeljna, nikdar ne kos črnega kruha, ki se tudi krajc imenuje.

O veliki noči so krajci najbolj v navadi. Sosedje si jih med seboj menjavajo, morda bolj radi tega, da bi se postavili s svojo potico.

Velikonočne krajce pošiljajo botri svojim varovancem. Revnejši otroci pridejo tudi sami ponje. Šarkeljnu pridenejo botri tudi pisanke in drugo. V šarkelj pa vtaknejo tudi denar.

Dekleta dajejo fantom o veliki noči krajce. Če si fant »rajtuje« dekle, jo pobara za krajcem. Kakršnega dobi, tak je tudi odgovor na — še morda nepostavljeno vprašanje o ljubezni.

Ker se fantje radi ženijo na gornjih krajih, po navodilu: »Tja gor na gornji kraj, tere je boljši kraj, pa še tja gor bolj, tere je še bolj«, moremo razumeti narodno pesem:

»Je pa krajčič posvava«

ko je dobil mlinar »krajčič po Dravci dovse«; v krajčiču pa je gotovo bilo skrito sporočilo »je pa čemna biva notre« — da je ves iz sebe od veselja

naročil tišlarju, da mu je »vadjico spuvov«, kakor se glasi pesmica:

»Bom pa, tišlarja dobuv,
bo vadjico spuvov,
pa popelem se sam,
se voziti dro znam.

Ti prešmentani tišlar,
pa tvoje roče,
si mi vadjico spuvov,
da sama tače.«

Nazaj proti domu pa mu je vadjica tekva kar sama po vodi.

Na velikonočne krajce se vabijo ljudje že davno pred prazniki: »Pa le pridi po krajc — »pa krajc mi pošljik. Dekle vpraša fanta: »Ali prideš po krajc«, in misli na odgovor in pisemce v pogači, ki bo slajše od rozin in čmne.

Že pred cvetno nedeljo se otroci pulijo za velikonočne krajce, ko gre za to, kdo bo nesel butaro za sosedove, kjer slučajno nimajo pripravnega fanta, da bi nosil Bog ve kako daleč v farno cerkev presne na cvetno nedeljo. Koroške butare ali presni so velikanski svežnji vrbovih šib in vej, pa tudi cele vrbe. Kdor je nosil presne ali prajtelj, dobi na veliko noč lep krajc. Tudi na krstnico (velika sobota) si otroci prislužijo velikonočne krajce, če prinesejo kot prvi v hišo ali na polje blagoslovljeni ogenj.

Na žegnanjih se zbere žlahta in pri slovesu dobi vsak sorodnik še krajc s seboj za domače.

Krajce kot plačilo dobe oni, ki so pomagali pri delu.

Kmet, ki ima mnogo žetve, košnje itd. napravi »udlo« — ker je poleti težko dobiti dovolj delavcev, bodisi za žetev, bodisi košnjo itd., povabi gospodar ljudi na udlo, t. j. delo ponoči. Udle so na glas. Kdor le more, pride pomagat. Fantje pripravijo, če je treba, za temne noči kresove in luči, klepljejo srpe žanjicam in skrbijo s petjem in vriskanjem za zabavo ter kupčajo žito.

Gospodinja pa ima za udlo polno dela v kuhinji, kajti ljudje delajo le za dobro jedao in pijačo ter za krajc. Čeprav delavcev ni treba plačati, pa je udla zelo draga reč. Za račun ve tedaj le gospodinja, ki se mora postaviti v kuharski umetnosti, če želi, da bo šel dober glas o njeni udli v deveto vas, če ne, se ji lahko zgodi ravno nasprotno in drugič ne pride nihče več. Dobra udla je vesela kakor — peta maša — polna smeha in petja. Krona dela je polnočno kosilo, ki se vrši na polju, ako do ta čas ni požeto, drugače pa na domu. Žanjica, ki je prva požela svoj ogon, dobi krajc s pušelcom, ki ga da nato svojemu fantu, kateri ji je pomagal, klepal in brusil srp ter ji na škodo druge žanjice pomagal goljufati pri meri ogona. Če pa krajcev ni, jih dobe pozneje, ko je mleta prva nova moka.